

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

5 vtrum sit idem cum longanimitate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](#)

tra tristitias, q̄ in periculis mortis interuenerūt, ita q̄ actus eius est, & supererat timoribus & tristitij talium malorum immobiliter persistere, quod est plus, quam superare timores, & plus quam superare tristitias. Et hoc intendit author, dicens quod ad fortitudinem spectat non desicere propter tristitias, &c. Cū hoc tamen sitas, cōparado istas paſſiones, scilicet timorem, & tristitiam respectu periculorū mortis, quod timor sic principiorū materia fortitudinis, q̄ tristitia: quia timor est respectu huiusmodi periculorum, ut habeat rationem ardui: tristitia autem non, quoniam hæc est concupiſibilis paſſio, ille est paſſio iračibilis. Vnde fortitudo per ſciplam firmitatē contra timorem, & per manum suā, hoc est, patientiam partem integrālē firmitatē cōtra tristitias. Et cum dicuntur, Plus est superare paſſentia, quam futura timere, respondetur, q̄ verum est hūb eadē ratione. sed non eft ſic comparando tristitiam p̄ueniūt, & timorem periculorum mortis præcise, quia timor respicit illa sub rōne ardui, tristitia autem respicit illa abſolute. Et ſic nō ſint cetera paria. Rurſus dato, quod difſiliens effet ſuperare tristitias iſtas, q̄ timores iſtos, non ſint ſequitur, quod patientia principiālē ſit fortiuitate: quia fortitudo habet pro principiālē actū perſiſtere cum ſuperatione virtutis que, diuerſimode tamen, quia cum ſuperatione timoris, immediate: cum ſuperatione vero tristitiae, mediate non media alia virtute, ſed media ſua parte. Et per hanc patet reponſio ad alud. Iſtūtūtē mala paſſentia eft principiālē, quā non ſugere propter timores. Vtraque ſiquidem rūſio data habet hic locum, & q̄ non fugere exēlit propter arduitatē, quā eft in obiecto: & quod fortitudinis actus non eft tantimodo propter timores non fugere, ſed non fugere propter timores, & tristitias, & quæcumque ſint annexa dama. Nec eft verum, q̄ non fugere ordinatur ad tolerandum paſſentia mala, ſed virumque ordinatur ad principalem fortitudinis actum, qui eft immobiliter perſiſtere, non obſtrubis timoribus, & tristitias. Quod autem iſte addit, quod ſi diſtinguitur de patientia, ut dictū eft ex authore in reponſione ad tertium, habetur vnum intentū, ſcilicet, quod patientia exēdit ſe ad omnia aduerfa fallit, nīſi ſumatur patientia pro voce, qm̄ nec patientia virtus extendit ſe ad omnia, nec patientia pars virtutis extendit ſe ad omnia.

tristitias, quæ ab alijs inferuntur. Et iterum ad temperantiam pertinet refranēre huiusmodi tristitias, ſicut & delectiones contrarias. Ad patientiam autē pertinet, ut propter huiusmodi tristitias, quantacunque ſint, homo non recedat a bono virtutis.

Ad tertium dicendum, q̄ patientia potest quantum ad aliquid ſui ponit pars integralis fortitudinis, de qua parte obiectio procedit, prout ſcilicet aliquis patienter ſuſtinet mala, quæ pertinent ad pericula mortis. Nec eft contra rationem patientiæ, q̄ aliquis quando opus fuerit, inſtitiat in eum, qui mala facit, quia vt Chrys. dicit ſuper illud Matr. *

Vade Satana: In iniurijs proprijs patiētem eſſe, laudabile eſt: iniuriis autem Dei patienter ſuſtinet, nimiris eft impium. Et Au. dicit in quadam epiftola contra Marcellinum, † quod praecpta patientiæ non conteriantur bono Republica, pro quo conſeruando cōtra inimicos pugnat. Secundum verò, quod patientia ſehabat circa quæcumque alia mala, adiungitur fortitudini, ut virtus ſecundaria principali.

ARTICVLVS V.

Vtrum patientia ſit idem quod longanimitas.

Ad quintum ſic procedit. Videtur, quod patientia ſit idem quod longanimitas. Dicit enim Aug. in lib. de patientia, * quod patientia Dei prædictatur non in hoc, quod aliquod malum patiatur, ſed in hoc, quod exēpetat malos, ut conuertantur. Vnde Eccl. 5. dicitur. Altissimus patiens redditor eſt. ergo videtur, quod patientia ſit idem quod longanimitas.

¶ Pr. Idem non eft oppoſitū duobus: ſed impatientia opponiſtis. Vraque ſiquidem rūſio data habet hic locum, & q̄ non fugere exēlit propter arduitatē, quā eft in obiecto: & quod fortitudinis actus non eft tantimodo propter timores non fugere, ſed non fugere propter timores, & tristitias, & quæcumque ſint annexa dama. Nec eft verum, q̄ non fugere ordinatur ad tolerandum paſſentia mala, ſed virumque ordinatur ad principalem fortitudinis actum, qui eft immobiliter perſiſtere, non obſtrubis timoribus, & tristitias. Quod autem iſte addit, quod ſi diſtinguitur de patientia, ut dictū eft ex authore in reponſione ad tertium, habetur vnum intentū, ſcilicet, quod patientia exēdit ſe ad omnia aduerfa fallit, nīſi ſumatur patientia pro voce, qm̄ nec patientia virtus extendit ſe ad omnia, nec patientia pars virtutis extendit ſe ad omnia.

¶ Ad ea verò, quæ obiectum contra longanimitatem perſiſtendo dicuntur, quod verumque dictum eft, qm̄ contra primū de patientia propter timores, & tristitias, ſic ſunt patientia ſit idem longanimitas. ¶ 3. Pr. Sicur tēpus eft quodam circumſtātia malorum, que influent, ita ēt locus: ſed expane loci non ſumunt aliquā virtus, quæ diſtinguitur a patientiæ ḡ ſimiliter, nec longanimitas ſit in multum ſcilicet aliquis diu expedit, diſtinguitur à patientia.

Sed contra illi, q̄ ſuper illud ad Rom. 2. An aliud bona tatis eius, & patientie, & longanimitatis contemniſt, dicit glori. Videtur longanimitas a patientia diſtinguitur, quia qui inſtituit, qui inſtituit per longanimitatem dicuntur. Qui vero per inſtituit ex parte temporis, in quantum ſcilicet aliquis diu expedit, diſtinguitur à patientia.

Respon. Dicendum, q̄ ſicut magnanimitas dicitur, per quā habet aliquis animū tendit in magna, ita etiam longanimitas dicitur, per quā aliquis habet animū tendit in aliquod quod in longinquo dicitur. Ideo ſicut magnanimitas magis reſpicit ſpeciem tendetē in bonum, quā in autācum, vel timore ſine tristitiae, que reſpicit malum, ita etiam & longanimitas. Vnde longanimitas maiori conuenientiā vī habere ciuīgnanimitate, quā cum patientia. Potest in conuenientiā compatiencia dupli ratione. Primo, dē, quia patientia ſicut & fortis, ad ſuſtinet alia mala precepta, aliquid boni. Quod fit in propinquo exēpetetur, ſaciliſtūtē ſuſtinet: ſi aut in longinquo exēpetatur, difficulter eft exēpetatur. Maſtūtē in paſſentia ſuſtinet diffiſilius eft. Secū dō, quia hoc ipsum quod eft diſcretiō boni ſuſtinet natūrā ſi cauſare tristitias, fābulūtē Prou. 13. Spec., q̄ diſcretiō

etio à magnanimitate clara eft, quā in geniū in qualibet virtute, paſſentia, ſpē, ſpē magnorum, vī materiā, paſſentia, conſeruāt, Eadem ſunt adulera, leu perſiſtēt, & patientia ergo. Reſpondet, quod eadem adequate ſeſtudo, quod in patientia ab virā virtute, quia in ſuſtinent, à patientia vero abſolute, & in extremitate. Falso quoniam eft quod dicitur bona de le allicium: ad iē, non effera mērīcula, & labore, quoniam ad beatum non ſufficienter inclinat in diu, vel quia paſſiones ad illa egent modicū.

de spe magorum Quod demum dicitur, quod eadem est virtus boni & mali oppositi, gratis non conceditur. Sed hoc obstante, superius oftenim est rationabiliter ponit patrem vitium gratiam respectu malorum in ordine ad patrem & letem.

Circarelibet dubit. An patiemta distinguatur in forma, & informem, secundum est, & cum virtus, immo, & habens quilibet, corruptus ex hoc ipso, quod rō formalis tenet, seu materialis, & rādū eius obiecti, seu materia, & celata, & rādū eius quidam rō formalis falatur in eo, & patet de scieria, que perdidit medio de perditur, & quidam meum applicatus habens scientia est & si mutuerit in habitibus oīis, fides rādū eius, & quantus credit omnia renelata a Deo Eccliesi Chian, & statim, & quis aliquis pertinaciter cederet, quād tamen qui oppositum determinaverit Eccliesi, habens infinita fidem tam perdit, quo advidendum an aliqua virtus possit esse, informis, spectacum est, an ea formalis rō, & attingit obiectum, velut in charitate. Si em pō sine charitate fauimus, & pōt est informis. Si non pōt faliari sine charitate, rōm ratio, non pōt esse informis. Propter hoc n. fides pot est specialis virtus, esse virtutem gratia, non politica, rō formalis patiens confitit se quād tolerantia aduersorum proper supernaturalia bona. Hoc autem non potest esse informe, cum sine charitate esse nequeat, ut in litera probatur. Vnde virtus patiens sic est charitas, quod aut non est, aut est cum charitate. Et propter hoc Apolos us posuit primogenitam charitatem patientiam. Sed occursit hoc in loco dubium maius contra doctorem, quia ex hoc ipso, & ad patiemtam, fin quod ad ipsam spectat omnino solerat proper bonum supernaturale, lequitur quod ad ipsam spectet euām sustinere amissione virx, que est summum bonum naturale. Et si hoc conceditur, ergo non est virtus admodum fortitudini, sed excedens portus ipsam.

Tad hoc dicitur, quod author loquitur in hoc articulo de patientia communiter, hoc est, ut comprehendat patiemtam propriam virtutem, & patiemtam partem fortitudinis infusa. Sic enim accepta patiemta, ad omnia aduersa te excedit pro fute patiebo bono toleranda. Nec obstat, quod dicat, Patiemta fin quod est virtus, quia per hoc non lolum intelligit, quod sic simpliciter virtus, sed & attingat ad per actionem virtutis simili patia liquide h̄c fin quo ad proposuit. Et hoc fin invenitur in patiemta parte integrali fortitudinis infusa, & adiungit universaliter patiemta fortitudini, vel quasi pars integrata.

A lis, vel ut pars potentialis, quia sequitur tristitia secundario concurrens ad immobilitatem persistendū in ardore, ad quae directe tendit fortitudine, qđ tristitia est circa mala non vi ardua, sed absolute, cum sit passio inconcupiscibilis, & ad seruendum fortitudini astumatur. Si propterea dato, qđ excederet fortitudinem quo ad numerum malorum, excederetur in fortitudine quo ad excellentiam & difficultatem obiectum, qđ est circa maximam mala sub ratione ardua. Patiemta autem, ut sapientia dictum est, veritatis circa mala absolute, non vi ardua, quia est in concupiscibili.

QVAESTIO CXXXVII.

De perseverantia, in quatuor articolos diuisa.

B E INDE considerandum est de perseverantia, & & difficiliter obiectum est circa maximam mala sub ratione ardua. Patiemta autem, ut sapientia dictum est, veritatis circa mala absolute, non vi ardua, quia est in concupiscibili.

CIRCA perseverantiam autem queruntur quatuor.

¶ Primo, Virtus perseverantia, sit virtus.

¶ Secundo, Virtus sit pars fortitudinis.

¶ Tertio, Quomodo se habet ad constantiam.

¶ Quartus, Virtus indigent auxilio gratiae.

C ARTICVLVS PRIMVS.

Virtus perseverantia sit virtus.

A D PRIMVM sic procedit. Vt, & perseverantia non sit virtus, quia ut Philosop. dicit in 7. Ethic. continet est potior quam perseverantia; sed continet non est virtus, ut dicitur in 4. Ethic. Ergo perseverantia non est virtus.

¶ 2. Prat. Virtus est qua recte vivitur, sicut Aug. in li. de li. arbit. sed sicut ipse dicit in li. de pietate, nullus potest dici perseverantia haber equidam vivit, nisi perseveret usque ad mortem: ergo perseverantia non est virtus.

¶ 3. Prat. Immobiliter persistere in opere virtutis requiritur ad omnem virtutem, ut patet in 2. Eth. sed hoc pertinet ad rationem perseverantiae: dicit enim Tullius in sua Rhet. quod perseverantia est in ratione bene considerata

¶ 4. Arguit siquidē continua ratione, hanc ratione dupliciten. Primo, quia sequitur, qđ est quād liber circumfluantur, quād potest affere difficultatem in opere, ponenda est vna specialis virtus, ut ponatur perseverantia. Probatur sequela, sed maiore S. Tho. subsumendo.

Sed ex circumspectis virtutis est, ut per se, & per se, in omni virtute est, & circumspectis ratione difficultatis, modi agendi, finis, personae, in omni virtute est, & cum a patiencie, quām si a domino, vel doctore. Est simliter difficultas exercere institutionem contra potenterem, quām contra pauperem, & tempore quo eges alius auxilio, quām pro repte, quo non eges illo. Secundo, Sicut specialis difficultas ex diuturnitate operis, ita ex frequente repetitione operis, ut patet in ieiuno quadragesima, & in quotidiana persolutione officij diuinis, & prelatum in choro. Et tamen Beatus Tho. non ponit aliquam speciem virtutis proper difficultatem ex frequenti repetitione operis: ergo.

¶ 5. Secundū dubium est circa conclusionem principalem. I. Perseverantia est specialis virtus. Contra, inquit, Perseverantia non est aliud quām virtus perseverans, accepido virtutem cōter ad actum, & ad habendum. Probatur, tum quia iustitia, & sic de aliis, inclinat ad eliciendum exequendum, & continuandum, quād recta ratio dicit. Non ergo est necessaria alia virtus proper diuturnitatem. Antecedens probatur ex Artib. Eth. ponente conditiones virtutis ex parte operantis, scilicet quod operari sciens, & eligens, & proper hoc limititer, & immobiliter,

*Intra art. 2.
cor. & ad 1.
& 2. q. 138.
2. art. 1. cor. &
3. diff. 3; 3. q.
3. art. 3. q. 1.
ad 4. & q. 4.
ad 1.
¶ 1. 7. cap. 7.
circum med.
lib. 5. circ.
fin. tom. 1.
¶ 2. lib. 1. de li.
art. cap. 19.
to. 1.
Aug. lib. de
bono perse
verantia, ca.
t. 0. 7.
¶ 2. lib. 1. cap.
4. tom. 1.
lib. 2. de in
ventione in
fol. 3. ante fi
nem libri*